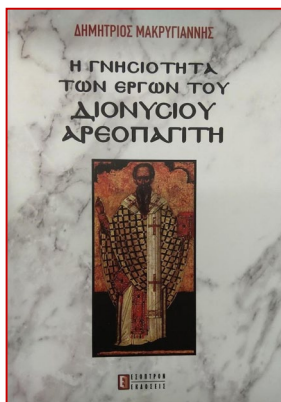

Βιβλιοπαρουσίασις

Δημητρίου Μακρυγιάννη

*Ἡ γνησιότητα τῶν ἔργων τοῦ
Διονυσίου Ἀρεοπαγίτη*

Ἐκδόσεις: «Ἐσοπτρον».

Ἐκδοσις Α΄, Ἀθήνα, Νοέμβριος 2017.

Σελίδες 306 (17 x 24 ἐκ.).

Εἰσαγωγή

Ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης εἶναι μία ἀπὸ τὶς πιὸ ἀμφιλεγόμενες προσωπικότητες τῆς παγκόσμιας Ἱστορίας. **Τ**ὴν αἰτία γι' αὐτὸ ἀπετέλεσαν τὰ ἐπ' ὄνοματί του φερόμενα συγγράμματα, τὰ ὁποῖα εἶχαν κατὰ καιροὺς διαφορετικὴ ἀντιμετώπιση.

Ὁ Διονύσιος προσῆλθε στὸν Χριστιανισμό μετὰ τὴν ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὸν Ἄρειο Πάγο. **Ἡ** παράδοση τὸν θέλει νὰ συνεχίζει τὴν ἀποστολικὴ του δραστηριότητα μὲ ἔνθεο ζῆλο στὶς περιοχὲς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας, μέχρι τὴν τελικὴ ἐγκατάστασή του στὴν πολίχνη τῶν Παρισίων, ὅπου καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸ θάνατο δι' ἀποκεφαλισμοῦ.

Παράλληλα μὲ τὸ ἔργο τῆς διαφώτισεως τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, συνέγραψε δώδεκα περίπου συγγράμματα θεολογικοῦ περιεχομένου, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται τέσσερα. **Τ**ὰ ἔργα αὐτά, ἀναφέρθηκαν δημόσια γιὰ πρώτη φορὰ σὲ μία διάσκεψη μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Μονοφυσιτῶν στὴν Κων-

σταντινούπολη τὸ ἔτος 532. Ἐκτοτε γνωστοποιήθηκαν εὐρύτερα τὰ παραπάνω τέσσερα ἔργα, πὺν σώζονται μέχρι σήμερα.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη πὺν ἀπεκαλύφθησαν, ὑπῆρξαν κάποιες ἀντιδράσεις γιὰ τὴν γνησιότητά τους. Γρηγόρα ὁμως οἱ ἀντιδράσεις αὐτὲς ἐξουδετερώθηκαν. Ἀπὸ τότε καὶ καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, δὲν ἐκφράστηκε οὔτε ἡ παραμικρὴ ἀμφισβήτηση. Ὅλοι δὲ οἱ Βυζαντινοὶ θεολόγοι, ἰδιαίτερα οἱ μυστικοὶ καὶ οἱ ἡσυχαστές, κάνουν συχνότατες ἀναφορὲς στὸν Διονύσιο καὶ στὰ ἔργα του. Ἐξ ἴσου σημαντικὴ θέση κατέλαβε ὁ Διονύσιος καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῆς θεολογίας τῆς Δύσεως.

Ἀπὸ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ὁμως, ἄρχισαν νὰ διατυπώνονται στὴν Δύση κάποιες νέες ἀμφισβητήσεις γιὰ τὴ γνησιότητα τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων, οἱ ὁποῖες ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα κατέληξαν στὴν ἐπικράτηση τῆς ἀντίθετης ἀπόψεως. Δηλαδή, ὅτι τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου φερόμενα συγγράμματα δὲν ἀνήκουν σ' αὐτόν, ἀλλὰ γράφθηκαν κατὰ τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ Ε' αἰῶνα, ἀπὸ ἓναν ἄγνωστο συγγραφέα, στὸν ὁποῖο ἔδωσαν τὸ συμβατικὸ ὄνομα **Ψευδο-Διονύσιος**.

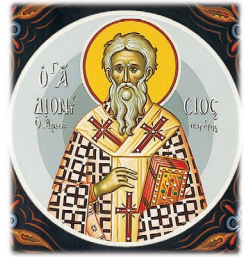
Ἡ ἀντίφαση μεταξὺ τῶν δύο διαμετρικῶν ἀντίθετων ἀπόψεων γιὰ τὸν Διονύσιο, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ προβληματίσει σοβαρὰ κάθε σκεπτόμενο ἄνθρωπο. Ἄν ἐξηγεῖται πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι τοποθετημένος γιὰ δέκα τουλάχιστον αἰῶνες στὴν κορυφὴ τῆς Χριστιανικῆς μυστικῆς θεολογίας, καὶ κατόπιν νὰ ἐκπίπτει ἀπὸ τὸ ὑψηλὸ βᾶθρο του, σὰν ἀκούσιος σφετεριστῆς μιᾶς δόξας πὺν δὲν τοῦ ἀνήκε.

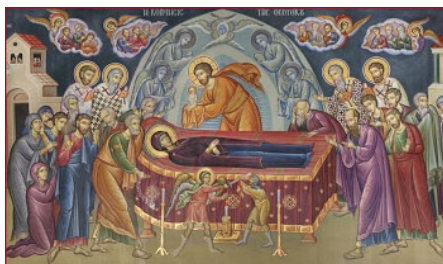
Ἡ συστηματικὴ διερεύνηση ὅλων τῶν συναφῶν θεμάτων μᾶς ὀδήγησε στὴν συγγραφὴ τοῦ παρόντος βιβλίου, τοῦ ὁποῖου κύριο θέμα εἶναι ἡ ἀπόδειξη τῆς γνησιότητος τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων, δηλαδή ὅτι **αὐτὰ γράφθηκαν πραγματι ἀπὸ τὸν Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη κατὰ τὸν Α' αἰῶνα**.

* * *

Τὸ βιβλίο χωρίζεται σὲ τρία Κεφάλαια.

Στὸ **Πρῶτο Κεφάλαιο** ἐξετάζονται τὰ ὑπάρχοντα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη, μὲ διαχωρισμὸ τῶν ἐπισήμων ἱστορικῶν πηγῶν ἀπὸ τὰ μαρτυρολόγια. **Ἰδι-**

αίτερη σημασία δίδεται σὲ δύο γεγονότα πού περιγράφει ὁ ἴδιος ὁ Διονύσιος, ἤτοι τὸ σκότος κατὰ τὴ Σταύρωση τοῦ Κυρίου, πού τὸ παρακολούθησε εὕρισκόμενος στὴν Ἡλιούπολη τῆς Αἰγύπτου, καθὼς καὶ

ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐμφάνιση τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Ἐξετάζεται ἐπίσης ἀναλυτικὰ τὸ περιεχόμενο τῶν γνωστῶν ἔργων τοῦ Διονυσίου, καθὼς καὶ τῶν ἀγνωστων ἔργων του, βάσει τῶν ἀναφορῶν πού κάνει ὁ ἴδιος στὰ προηγούμενα.

Στὸ Δεύτερο Κεφάλαιο, τὸ ἐκτενέστερο, παρέχονται ὅλες οἱ ἀποδείξεις γιὰ τὴν γνησιότητα τῶν ἔργων τοῦ Διονυσίου. Κατ' ἀρχὴν ἐκτίθενται τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ θέματος, ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ μέχρι σήμερα. Κατόπιν ἀνασκευάζονται λεπτομερῶς, καὶ μὲ πλήρη φιλολογικὴ καὶ θεολογικὴ τεκμηρίωση, ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα πού προβάλλονται ἐκ μέρους τῶν ἀρνούμενων ἢ ἀμφισβητούντων τὴν γνησιότητα τῶν ἔργων. Καὶ τέλος προσάγονται νέα συμπληρωματικὰ στοιχεῖα, πού ἐνισχύουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν τὶς θέσεις μας.

Στὸ Τρίτο Κεφάλαιο ἐξετάζονται τὰ Λόγια. Ὁ Διονύσιος ἀποκαλεῖ «Λόγια» ὅλα τὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὑπῆρχε ὁμως καὶ τὸ ἰδιαίτερο «Βιβλίον τῶν Λογίων», τὸ ὁποῖο κατὰ τοὺς εἰδικοὺς ἐρευνητὲς ἀπετέλεσε τὴν κυριώτερη πηγὴ τῶν συνοπτικῶν εὐαγγελίων. Στὰ Διονυσιακὰ ἔργα ἀναφέρονται ἀρκετὰ «Λόγια», τὰ ὁποῖα εἴτε δὲν ὑπάρχουν καθόλου στὸ σημερινὸ κείμενο τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἴτε παρουσιάζουν σημαντικὲς διαφορὲς ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχα ἐδάφια της.

Ἡ γλωσσικὴ μορφή τοῦ βιβλίου εἶναι μικτὴ, ὀφειλόμενη ἀφενὸς στὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ θέματος καὶ ἀφετέρου στὰ πολλὰ μεταφρασμένα ἀρχαία χωρία, πού προσπαθήσαμε νὰ ἀποδώσουμε μὲ ἀκρίβεια τὸ νόημά τους. Ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ ζητᾶμε τὴν κατανόηση τῶν ἀναγνωστῶν.

* * *

Περιεχόμενα

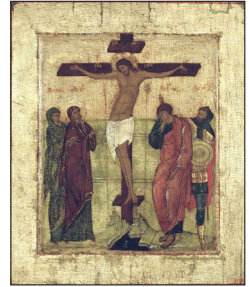
Εισαγωγή.

Κεφάλαιο Α΄

Ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης

(Βιογραφία-Συγγράμματα)

1. Τὰ ἱστορικὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα.
2. Ἡ ἀποστολικὴ δράση τοῦ Διονυσίου.
3. Τὸ μαρτύριο τοῦ Διονυσίου.
4. Τὸ σκότος κατὰ τὴν Σταύρωση τοῦ Κυρίου.
5. Ἡ ἐξήγηση τοῦ σκότους, σύμφωνα μὲ τὸν Διονύσιο.
6. Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Κυρίου.
7. Χρονολογικὲς ἐξακριβώσεις γιὰ τὸν Διονύσιο.
8. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Γαλλίας.
9. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἔργων τοῦ Διονυσίου.
10. Τὰ ἄγνωστα ἔργα τοῦ Διονυσίου.
11. Χρονολογικὴ κατάταξη τῶν ἔργων.
12. Τὰ ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.

Κεφάλαιο Β΄

Ἡ γνησιότητα τῶν ἔργων τοῦ Διονυσίου

Μέρος I

Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ θέματος

1. Ἡ ἐμφάνιση τῶν ἔργων.
2. Οἱ ἀρχικὲς ἀμφισβητήσεις τῆς γνησιότητος.
3. Ἡ ἐπικράτηση τῆς γνησιότητος.
4. Ἡ νεώτερη ἀνακίνηση τοῦ ζητήματος.
5. Ποιοὶ νομίστηκαν ὡς συγγραφεῖς τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν.
6. Ἡ θεωρία τῆς σκηνοθεσίας.
7. Νεώτεροι ὑποστηρικτὲς τῆς γνησιότητος.
8. Κριτικὴ τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς.

Μέρος II

9. Τὰ διατυπωθέντα επιχειρήματα συνοπτικῶς.
10. Γιατί δὲν ἀναφέρονται τὰ Ἀρεοπαγιτικὰ ἔργα.

11. **Η** υπόθεση τῆς ἀντιγραφῆς ἀπὸ τὸν Πρόκλο.
- 11α. **Α**νάλυση ἐνὸς ὁμοίου χωρίου στὰ κείμενα Διονυσίου καὶ Πρόκλου.
- 11β. **Μ**ία περίπτωση δανεισμοῦ τοῦ Πρόκλου ἀπὸ ἄγνωστο συγγραφέα.
- 11γ. **Ο** ὅρος «παρυνδόστας».
12. **Τ**ὸ χωρίο ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἰγνάτιου.
13. **Π**ερὶ τῆς παρεμβολῆς τοῦ «Πιστεύω».
14. **Η** τάξη τῶν μοναχῶν.
15. **Δ**ογματικὴ ὀρολογία.
16. **Η** ἀπουσία τῆς ταυτότητος τοῦ συγγραφέα.
17. **Α**ντενδείξεις τῆς σκηνοθεσίας.
18. **Ο** ἀποδέκτης τῶν ἔργων Τιμόθεος.

Μέρος III

Συμπληρωματικὲς ἀποδείξεις τῆς γνησιότητος

19. **Ι**στορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὰ Διονυσιακὰ ἔργα.
20. **Ἐ**πιδράσεις σὲ συγγραφεῖς τῶν Β' - Ε' αἰώνων.
21. **Α**ναφορὲς σὲ ἀπόψεις προσώπων τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς.
22. **Α**ναφορὲς σὲ ἄλλα πρόσωπα τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς.
23. **Ἐ**νδείξεις τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς.
24. **Ἐ**νδείξεις ἀπὸ τὶς περιγραφὲς τῶν τελετουργιῶν.
25. **Σ**υντακτικὰ φαινόμενα.
26. **Α**νακεφαλαίωση.

Κεφάλαιο Γ'

Τὰ «Λόγια»

1. **Η** Πηγὴ τῶν Λογίων.
2. **Τ**ὸ θεωρητικὸ ὑπόβαθρο τῆς Πηγῆς τῶν Λογίων.
3. **Ἐ**νδείξεις περὶ τῆς Πηγῆς τῶν Λογίων.
4. **Η** κυκλοφορία τῶν Λογίων.
5. **Ο** κατάλογος τοῦ Muratori.
6. **Ἄ**λλες μαρτυρίες περὶ τῶν Λογίων.
7. **Τ**ὰ Λόγια καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη.

8. Ο Διονύσιος και τὰ Λόγια.

9. Διονυσιακά Λόγια πού δέν υπάρχουν στην Καινή Διαθήκη.

10. Διονυσιακά Λόγια μέ διαφορές από την Καινή Διαθήκη.

11. Λόγια από άλλες πηγές, πού δέν υπάρχουν στην Καινή Διαθήκη.

Έπίλογος.

Εύρετήριο ονομάτων.

Βιβλιογραφία.

